

Duras, Hesse, Sagan eta West, Literatura Unibertsala bildumara

'Samina', 'Siddhartha', 'Tristezia, zer berri' eta 'Soldaduen itzulera' nobelak euskaratu dituzte

Igor Susaeta Donostia

Eusko Jaurlaritzak diruz bultzatu eta Euskal Itzultzaile, Zuzentzaile eta Interpreteen Elkarteak (EIZIE), eta Erein eta Igela argitaletxeek argitaratutako Literatura Unibertsala liburu klasikoak bildumak beste lau lan kaleratu ditu. Marguerite Durasen (1914-1996) *Samina*, Hermann Hesserren (1877-1962) *Siddhartha*, Françoise Saganen (1935-2004) *Tristezia, zer berri* eta Rebecca Westen (1892-1983) *Soldaduen itzulera* dira sailaren 161., 162., 163. eta 164. erreferentziak, eta Xabier Artolak (Donostia, 1957), David Lindemannek (Hanburgo, Alemania, 1976) eta Irati Trebiñok elkarlanean (Soraluze, Gipuzkoa, 1978), Gerardo Markuletak (Oñati, Gipuzkoa, 1963) eta Maialen Berasategi BERRIAKO zuzentzaile-itzultzaileak (Gasteiz, 1989) euskaratu dituzte, hurrenez hurren.

Dumas frantziarraren nobelarik ezagunena *Maitalea* (1984) autobiografikoa da. «Hark ekarri zizkion sariak eta irakurleak», adierazi zuen Artolak atzo, itzulpenen aurkezpenean. Eta, hain zuzen, handik urtebetera kaleratutako *Samina*-k ere asko dauka Dumasen bizitzatik. II. Mundu Gerran okupatutako Parisko erresistentzian parte hartu zuen, eta eleberriak gerra bera du «ezenatoki», Artolaren esanetan. Sei narrazio ditu lanak, eta lehen biak autobiografikoak dira –beste bi autofikziozkoak, eta azkeneko biak ipuinak–. *Samina* du izenburu lehendabizikoak, eta kontatzen du sarekada batean Gestapo nazien poliziak nola atxilotzen duen Robert, Durasen senarra; nola espetxeratzen duten; nola deportatu Alemaniara, eta baita, betiere idazlearen hitzetan, nola itzultzen den ere. «Baina zain dagoenak ez daki bizirik dagoen, fusilatuta duten... Egonezin mingarri bat pairatzen du horregatik».

Artolaren ustez, gertakizunen narrazioa egiten du Durasek, baina batez ere sentipenak dira nagusi kontatzen duen horretan. «Testuok gordeta eduki zituen. Ez ahazteko idatzen du; bere samnaren oihua denborak leundu baino lehenago entzun dadin».

Hesserren lanak «erabateko

Goian, ezkerretik eskuinera, Marguerite Duras eta Hermann Hesse; behean, Françoise Sagan eta Rebecca West.

Aurten 25 urte bete ditu klasikoak bildumak

«Bilduma estrategikoa» da Literatura Unibertsala, Iñaki Iñurrieta EIZIEko presidentearen ustez. Aurten 25 urte bete ditu sailak. «Esaten da euskarazko itzulpengintzak aurrekapauso handiak eman dituela azken 30 urteotan, eta iruditzen zait bilduma ardatz inportantea izan dela horretan». Sailaren hiru aldi bereiziko lituzke: «1990etik 2002ra, 100 titulu argitaratu genituen; 2010ean 153.era heldu ginen; eta hirugarrenean espero dugu 200.era iristea eta aurrera jarraitzea».

maisutasunez» eramaten du irakurlea, Lindemannen iritziz, «antzinako garai batera, antzinako Indiara». Siddharthak daukan dilemak planteatzen ditu: «Nola bizi; zein helburu jarraitu; harremanak...». Apaizen kastako kide baten semea da. Saiatzen da aitaren jokabide gogoetatsuen bidez zoriontasunera heltzen, baina ezin; ezta «haur-gizaki» bihurtu eta «bizitza mundutarra»

eramanez ere. «Ontzilari ez ikasi baina filosofo baten eskutik topogingo du zoriontasunarekin».

Itzultzailearen esanetan, 1919an hasizzen Hesse nobela idazten, eta budismorantz, Ekialdeko filosofietarantz hurbildu zituen Europako irakurleak. «Ez zuen, ordea, dogmazale izateko asmoirik». Lindemannentzat, kontaktuz jario lasaia, «eite apur bat zaharkituko estila» eta narrazio teknika minimalista baliatzen ditut egile alemaniarrek.

Tristezia, zer berri (1954) 19 urterekin idatzi zuen Saganek –liburuaren zinemarako egokitzapena egin zuen Otto Premingerrek 1958an–, eta modu arrakastatsuan saldu zela jakinarazi zuen Markuletak, atzo. «Haren bizimoduak ere eleberri baten tankera izan zuen...». Gainera, «arazo moralak zirela-eta zalaparta eragin zuen argitalpenak». Kontatzen du nola joaten den Cecile 16 urteko neska, Raymond haren aita «seduktorearekin» eta Elsa bere maitale «txolinarekin» batera, Kosta Urdineko (Frantzia) etxe batera oporrak pasatzera. Han maitasun harreman bat biziko du Cecile, bera baino nagusiagoa den gizon batekin. Etxe horretako bizimodua,

baina, aitzak Anne izeneko emakumezko «buru-argia eta kulturazalea» gonbidatzen duenean aldatuko da.

Westen aztertzaile sena

«Ikuspegi zorrotza zuelako, adierazten zuen kritikotasunagatik eta erabilitako idazmolde konplexuagatik» nabarmendu zen West, Berasategiren aburuz. «Eta aztertzaile sena adimentsua zuelako; horren erakusle da *Soldaduen itzulera* [1918], idatzi zuen lehen liburua». Kontatzen du nola galtzen duen azken hamabost urteetako oroimena I. Mundu Gerratik «eri, ero» itzultitako gizon aberats batek. Hortaz, gaztetan maitatu zuen klase apaleko emakumearekin tematuko da berriro, «eta orduan hasiko da tragedia». Kontakizunaren mamia maitaleak, emazteak eta lehengusuak osatzen dute –hura da narratzailea–, eta, Berasategiren irudiko, tragediaren erroa tragedia publiko da; «hots, gerra; horren ondorioa da tragedia pribatua». Westen gaiak dira, itzultzailearen iritziz, «genero rolen eta maitasun erromantikoaren zama, nahien eta betebeharren arteko sokatira, eta beste dikotomia batzuk».

Durao Barrosok hitzaldia emango du Donostian

KULTURA• Donostia 2016 bulegoak hauspotutako Europar Elkarriketarako egitasmoan parte hartuko duten etako bat izango da Durao Barrosok Europako Batzordearen presidente ohia –ez dute zehaztu eguna–. Bihar, hasiteko, Yiannis Stamatikos politikari greziarra mintzatuko da San Telmo museoan (19:00).

Mikel Pagadizabal.

Berrirakurtzen-en, Mikel Pagadizabal lehen gonbidatua

KULTURA• Mikel Pagadizabal aktorea izango da Berrirakurtzen zikloko lehen gonbidatua, bihar, Donostiako KMKn (19:30). Ekaina bitartean, Ixar Rozas, Rafa Berrio, Lorea Agirre eta Jakoba Erreondok ere parte hartuko dute. Bakotzak liburu bat hautatuko du, eta horrek eragindakoa kontatuko.

Kulturgintzari buruzko Topaldia bihar, Durangon

KULTURA• Euskaltzaleen Topaguneak kulturgintzari buruzko Topaldia antolatuta du biharko, Durangon, Landakon. Eragile euskaltzaleek kulturgintzan dituzten funtzioei buruz hausnartzea du helburu, eta hainbat adituk parte hartuko dute.

39

ORFEOIAREN KONTZERTUAK

Donostiako Orfeoak 39 kontzertu emango ditu aurten, eta horietako bost Frantziar izango dira. Otsailaren 6an, esaterako, Parisen ariutako da, Tolosako Kapitolio Orkestra Nazionalarekin batera (Okzitania). Jose Antonio Sainz Alfaro zuzendariaren ustez, 2014a oso positiboa izan zen. «Abesbatzaren nazioarteko prestigioa baieztatuta da».